

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

**ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І ПРАКТИКА ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ Й
АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
АГРОБІЗНЕСУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Херсон – 2020

УДК 336.221:338.43

О-16

*Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ
«Херсонський державний аграрний університет»
(протокол №8 від 28 травня 2020 р.)*

Рецензенти:

**Крюкова Ірина
Олександрівна**

- доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування, Одеський державний аграрний університет

**Маренич Тетяна
Григорівна**

- доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка

**Плаксієнко
Валерій Якович**

- доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Полтавської державної аграрної академії

О-16 Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: [колективна монографія] / за заг. ред. Мармуль Л. О. — Херсон: Айлант, 2020. — 332 с.

У колективній монографії розглядаються теоретичні та практичні основи сучасних технологій та майбутнє обліку і оподаткування діяльності підприємств різних галузей економіки в умовах євроінтеграційних процесів, проаналізовано проблемні аспекти та перспективи розвитку контрольно-аудиторської діяльності, досліджено основні тенденції модернізації економіки і стимулювання економічної активності суб'єктів агробізнесу та сільських територій в контексті адаптації до світового розвитку.

Видання передбачене для науковців і практиків у сфері бухгалтерського обліку і оподаткування, контрольно-аудиторської діяльності, агробізнесу, керівників і фахівців підприємств, здобувачів закладів вищої освіти.

УДК 336.221:338.43

ISBN 978-966-630-261-1

© Мармуль Л. О., 2020

2.3	Сучасні теоретичні та методологічні аспекти аудиту (Рагуліна І.І. к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Рагуліна М.М. перекладач, бюро перекладів «Еталон», м. Харків, Україна).....	113
2.4	Організація внутрішньогосподарського контролю розрахунково-касових операцій (Коваль С.В. к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна).....	133
2.5	Теоретичні та організаційні основи податкового контролю в Україні (Круковська О.В. к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна).....	148
2.6	Порядок здійснення державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю: новації та зміни (Шепель І.В. к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна).....	162
РОЗДІЛ 3 МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ І СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ДО СВІТОВОГО РОЗВИТКУ		177
3.1	Інструменти управління соціально-економічною безпекою агропідприємств (Антошкіна Л.І. д.е.н., професор, Антошкін В.К. д.е.н., доцент, Рунчева Н.В. д.е.н., професор, Бердянський університет менеджменту і бізнесу м. Бердянськ, Україна).....	177
3.2	Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів (Мохненко А.С. д.е.н., професор, Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна).....	187
3.3	Методичні засади економічної оцінки конкурентоспроможності галузей тваринництва (Пилипенко К. д.е.н, доцент, Полтавська державна аграрна академія м. Полтава, Україна).....	201
3.4	Вплив інвестиційного клімату на формування фінансових та інвестиційних потоків аграрних підприємств (Боровік Л.В. д.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна).....	213
3.5	Економіко-географічний аналіз динаміки розвитку сільського господарства херсонської області та його модернізація в умовах євроінтеграційних процесів (Бабушкіна Р. О. к. с.-г. н., доцент, Мельниченко С. Г. здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна).....	228
3.6	Гендерні аспекти сільського розвитку (Карташова О.Г. к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», Губа М.І. к.е.н., доцент, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна).....	242

ПЕРЕДМОВА

Активні заходи, що вживаються Україною для розвитку суб'єктів агробізнесу, сільських громад та сільських територій в умовах загальноекономічних трансформацій наразі потребують науково обґрунтованого підходу до реформування всіх інституційних ділянок, що неможливе без модифікації та гармонізації бухгалтерського обліку, аналізу, аудиту і оподаткування у відповідності зі світовими стандартами. Традиційне узгодження систем бухгалтерського обліку з системою контролю та економічного аналізу, покликане своєчасно реагувати на існуючі ризики та загрози, нині повинне бути доповнене новітніми механізмами, які б дозволили оперативніше, гнучкіше та результативніше регулювати існуючі процеси.

Проблематика досліджень сформульована з різних точок зору, під кутом багатогранності авторських поглядів. У монографії використані різні методи досліджень, як загальнонаукові (діалектичний, історичний, монографічний, системно-структурного аналізу і синтезу), так і спеціальні економічні, серед яких статистико-економічні, облікові, балансовий, розрахунковий, математичного моделювання та програмування тощо). Монографічне дослідження є поєднання авторських підходів та сприятиме підвищенню корисності обліково-аналітичної інформації в прийнятті управлінських рішень, захисту бізнесу від зовнішніх і внутрішніх загроз, оптимізації способів і напрямів розвитку сільськогосподарського виробництва і життєзабезпечення сільських територій.

Видання здійснюється в рамках реалізації науково-дослідної теми «Розвиток системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання галузей аграрної сфери та інфраструктури сільських територій» Херсонського державного аграрного університету (номер державної реєстрації 0117U007278).

Монографія має теоретичну і практичну спрямованість, становить професійний інтерес для науковців, здобувачів вищої освіти, працівників сфери економіки, широкого загалу читачів, які цікавляться означеною проблематикою.

3.5 Економіко-географічний аналіз динаміки розвитку сільського господарства херсонської області та його модернізація в умовах євроінтеграційних процесів

У народногосподарській системі України відбулися структурні зрушення, які обумовили процеси трансформації функціонування кожної складової частини національної економіки. Суттєві зміни відбулися у територіальній організації агропромислового комплексу держави, зокрема у розвитку сільськогосподарського виробництва.

В Україні за вартістю продукції рослинництво перевищує тваринництво. Станом на 2018 рік, агросектор займає майже 17 % ВВП України. Свою продукцію держава експортує більш ніж у 190 країн світу.

Вивчення трансформаційних змін у територіальній організації сільського господарства є важливою умовою для ефективного вирішення сучасних проблем у агропромисловому комплексі держави на різних територіальних рівнях. Особливого значення у цьому контексті набувають дослідження регіонів, в яких аграрне виробництво є найбільш важливою складовою господарського комплексу, серед них і Херсонська область.

Відзначимо, що поряд із значними доробками економічного та соціального характеру, дослідження сільського господарства проводились М. Г. Ігнатенком, М. Д. Пістуном, В. П. Нагірною, І. М. Дудником, О. Г. Топчієвим та іншими географами - суспільниками. Разом з тим, комплексне суспільно - та економіко-географічне вивчення сільського господарства у розрізі районів адміністративних областей країни практично не проводилося. Повною мірою це стосується і Херсонської області.

Земельні ресурси є однією зі складових агровиробничого потенціалу території. Вони відіграють важливу роль у сільськогосподарському виробництві. Залежність від землі, як основного засобу виробництва у рослинницькій галузі значно більша, ніж у тваринництві. Зв'язки рослинництва

із землею опосередковані через продукцію землеробства, а саме через кормове виробництво.

На сьогоднішній день в Херсонській області основними землевласниками є різні акціонерні товариства, з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські товариства, значна частка сільськогосподарських угідь належить особистим господарствам населення.

Сучасна система землекористування Херсонщини характеризується великою часткою ріллі, причому при середній розораності сільськогосподарських угідь 87%, деякі райони області, наприклад, Іванівський, Каланчацький, Нижньосірогозький мають розораність більше 90 %, що суперечить раціональному землекористуванню.

Окремою категорією земель, яка використовується для ведення сільського господарства в Херсонській області, є зрошувані землі, площа яких є найбільшою в Україні. На зрошуваних землях вирощують в основному культури, які найбільш вимогливі до вологи та здатні забезпечити максимальний вихід продукції саме при належному зрошенні, це – картопля, овоче-баштанні культури, деякі кормові культури, виноград та плодівні насадження. Динаміка змін площ зрошуваних земель у загальній земельній структурі Херсонської області дещо змінилася - за останні роки помітна тенденція поступового збільшення площ зрошуваних земель за рахунок поступової реконструкції зношених та введенням нових систем зрошення.

Структура посівної площі є одним з показників, який відображає інтенсивність і напрям використання земель, сполучення галузей землеробства, в деякій мірі дозволяє судити про його спеціалізацію.

Херсонська область спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур, овочівництві, баштанництві, садівництві і виноградарстві.

Серед зернових культур Херсонщини найбільш поширені – пшениця, жито; круп`яних – просо, гречка; зерновофуражних – ячмінь, кукурудза; та зерновобобових – горох і соя.

Зернове господарство є найважливішим у всьому сільському господарстві Херсонської області. Воно дає основні продукти харчування для людей та являє собою кормову базу для тварин.

Виробництво технічних культур Херсонської області представлено вирощуванням олійних культур.

Важливе значення у структурі рослинництва посідає олійнопродуктовий підкомплекс. На території Херсонської області особливе місце займає вирощування соняшника та сої. У структурі посівних площ технічних культур соняшник займає 69,3 %.

Збільшення площ соняшнику пояснюється кон'юнктурою ринку, в результаті якої збільшуються посіви найбільш рентабельних культур. При цьому не враховується той факт, що соняшник який вирощують по декілька років на одному полі дуже сильно виснажує землю, швидко знижуючи продуктивність і родючість ґрунтів. А відтак, господарства постійно збільшують посіви соняшнику, щоб збільшити приріст валового збору культури, що характеризує екстенсивність ведення господарства. При цьому всі ці заходи нівелюються зменшенням валового збору інших культур, а також зниженням загальної продуктивності земель.

Овочівництво області є основною сировинною галуззю плодоовочевопродуктового підкомплексу. До складу підкомплексу входять овочівництво і садівництво. Посівні площі овочів складають 37,9 тис. га [1].

Отже, з усього вищезазначеного можна дійти висновку, що землекористування Херсонщини є нераціональним.

Херсонська область є важливим регіоном України, де у галузевій структурі валової продукції сільського господарства провідне місце належить рослинництву. У 2017 році, за обсягами виробництва сільськогосподарської продукції Херсонщина зайняла дев'яте місце, а за виробництвом на одну особу – п'яте місце. Це свідчить про доволі високий рівень розвитку.

Саме тому, для подальшого розвитку сільськогосподарського комплексу та зростання обсягу виробництва продукції досить важливу роль відіграє вивчення природних та суспільно-географічних особливостей регіону [2].

Основними факторами, які впливають на розвиток рослинницької галузі є природно-географічні (грунти, рельєф, клімат), суспільно-географічні (ЕГП, населення, транспорт) та економічні (ефективність, спеціалізація, кон'юнктура ринку).

Загальні агрокліматичні показники Херсонщини досить сприятливі для розвитку рослинництва:

- середньорічні температури: літня +22,4 °С, зимова -2,1 °С;
- тривалість безморозного періоду – приблизно 179 днів на рік;
- середньорічна кількість опадів – від 300 до 420 мм/рік;
- територією регіону протікає 19 річок, найбільші з них – Дніпро (178 км.) та Інгулець (180 км.) [4].

Земельний фонд Херсонської області складає 2846,1 тис. га. Основну його частину займають сільськогосподарські угіддя – приблизно 1969,7 тис. га., що становить 62,9 % від загальної площі земельного фонду області.

Серед особливих і високо розвинених галузей рослинництва Херсонської області є вирощування зернових і технічних культур.

Серед зернових культур найбільш поширена озима пшениця, вирощують також ячмінь, кукурудзу, зерновобобові та просо. Основна технічна культура – соняшник.

Для аналізу ефективності використання сільськогосподарських угідь розглянемо динаміку зміни посівних площ Херсонської області за останні 6 років [таблиця 1].

Починаючи з 2012 року в області спостерігається збільшення частки посівних площ, що говорить про позитивну динаміку розвитку галузі рослинництва.

Динаміка зміни посівних площ основних сільськогосподарських культур Херсонської області

Рік	Вся посівна площа	Зернові і зерновобобові культури	Технічні	Овочеві	Баштанні	Плодово-ягідні
2012	1241,40	642,30	511,40	43,00	28,70	16,00
2013	1344,20	796,20	462,40	40,80	28,90	15,90
2014	1323,40	777,20	495,80	42,70	26,80	15,40
2015	1301,10	782,40	436,70	40,20	27,10	14,70
2016	1267,00	664,60	523,40	40,30	24,60	14,10
2017	1337,66	736,63	535,51	40,36	24,62	0,54

Складено автором за [4, 5,6]

Найбільша частка посівів припадає на 2017 рік, головним фактором підвищення якої є розвиток нових меліоративних систем у області. З 2012 по 2017 роки спостерігається невелике коливання частки угідь, оскільки в області наявний процес збільшення деградації ґрунтів та недостатня матеріально-технічна забезпеченість. Проте з 2017 року розміри посівних площ поступово починають стрімко збільшуватись. Для аналізу розвиненості окремих сільськогосподарських культур розглянемо посівні площі Херсонської області за 2012 та 2017 роки.

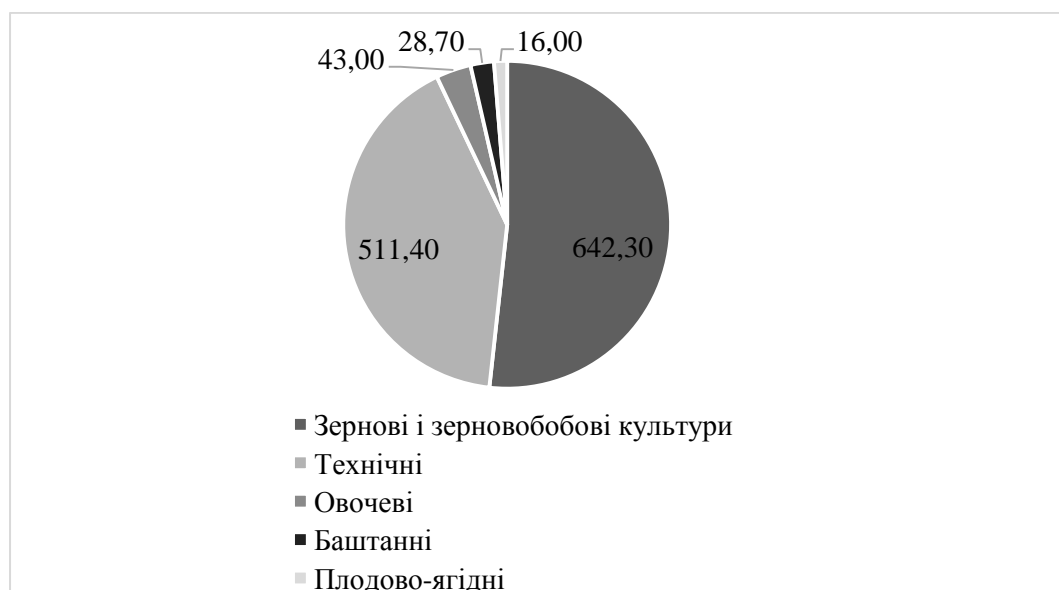

Рис. 1. Посівна площа сільськогосподарських культур по Херсонській області за 2012 рік

Складено автором за [4]

Як видно з даних діаграми посівна площа різних сільськогосподарських культур досить неоднорідна. Найбільшу площу у 2012 році займали зернові, зерновобобові та технічні культури. Досить добре в області були розвинені овочеві культури. Найменша частка припадала на баштанні та плодово-ягідні культури.

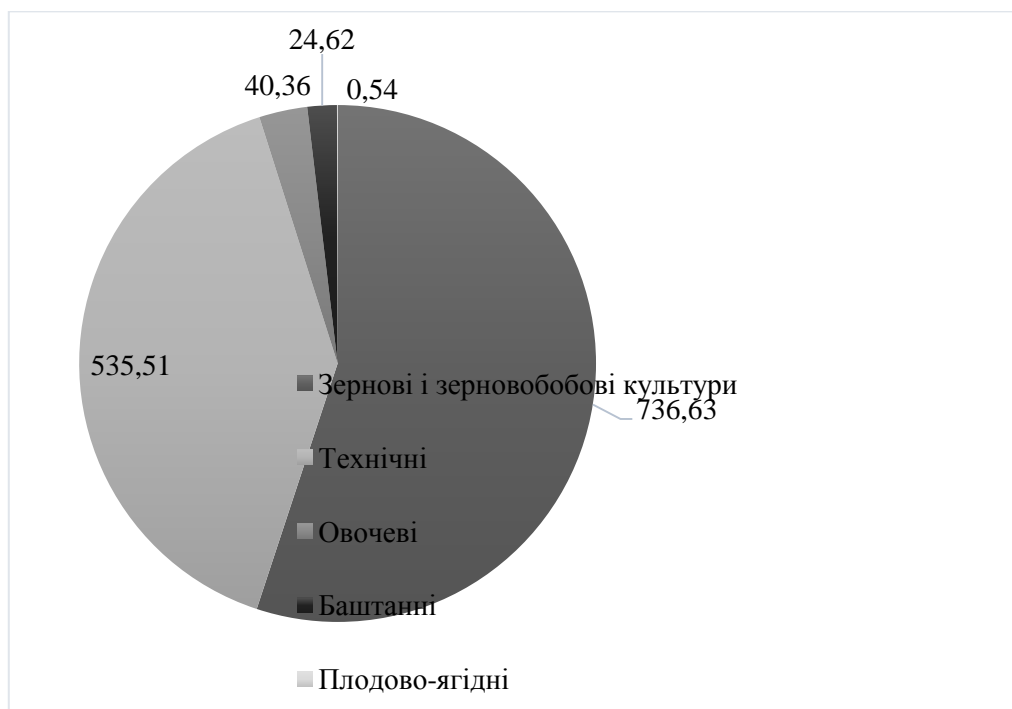

Рис. 2. Посівна площа сільськогосподарських культу по Херсонській області за 2017 рік

Складено автором за [5]

З 2012 по 2017 роки галузева структура рослинництва в області дещо змінилася. Помітно збільшилась посівна площа зернових та технічних культур; зменшилась овочевих та баштанних. Щодо плодово-ягідних, то їх посіви скоротились майже у 30 разів.

Такі коливання посівів сільськогосподарських культур пов'язані з кліматичними і економічними факторами, зокрема рівнем агротехніки та інтенсифікацією виробництва.

Розглядаючи посівні площі Херсонської області в розрізі районів можна простежити спеціалізацію районів на вирощуванні тих чи інших сільськогосподарських культур.

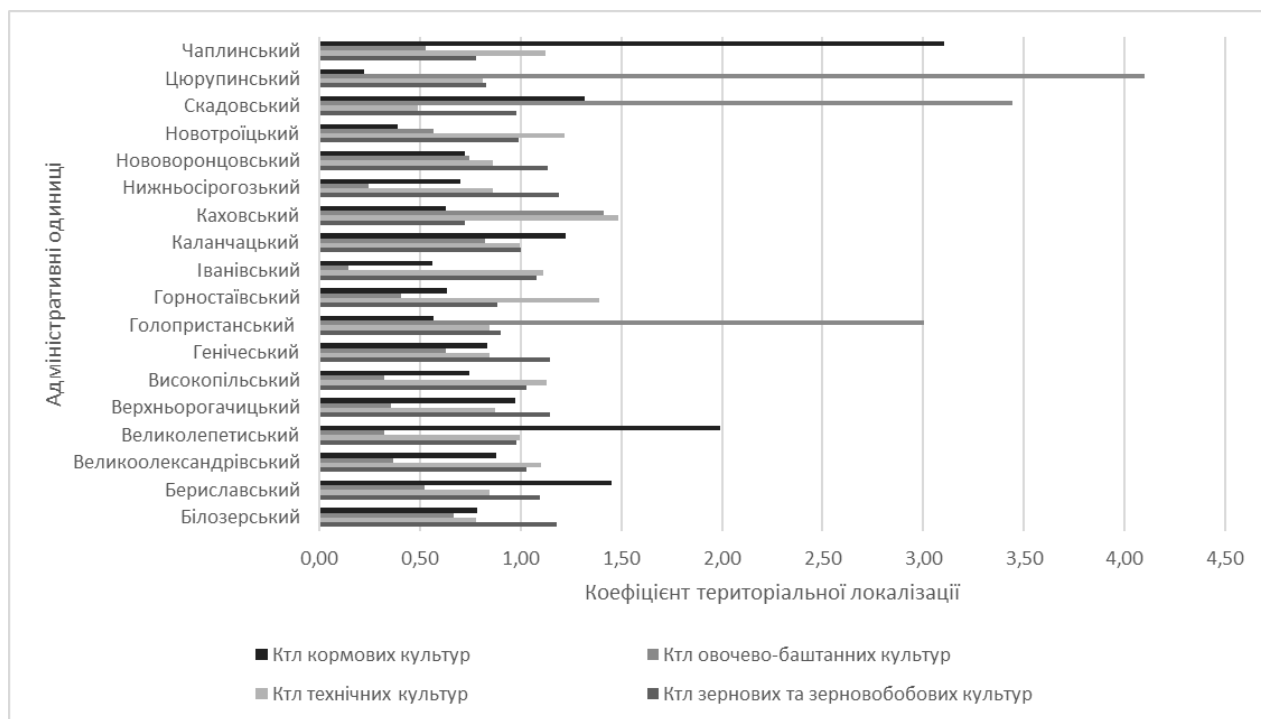

Рис. 3. Коефіцієнти територіальної локалізації сільськогосподарських культур в розрізі районів за 2016 рік

Складено автором за [6]

Характеризуючи показники спеціалізації зернових та технічних культур, слід зазначити, що більшості районів вони більше 1, що говорить про досить велику частку їх посівів у області.

Щодо овочево-баштанних та кормових культур, то їх частка в області досить незначна, а отже коефіцієнт спеціалізації по районах досить незначний, і майже по всіх районах менше 1.

За результатами досліджень, було визначено такі райони спеціалізації сільськогосподарських культур:

- зернові та зерновобобові: Білозерський, Бериславський, Великоолександрівський, Верхньорогачицький, Високопільський, Генічеський, Іванівський, Каланчацький, Нижньосірогозький та Нововоронцовський;

- технічні: Великоолександрівський, Великопетиський, Високопільський, Горностаївський, Іванівський, Каховський, Новотроїцький та Чаплинський;

- овочево-баштанні: Голопристанський, Каховський, Скадовський та Цюрупинський;

- кормові: Бериславський, Великолепетиський, Каланчацький, Скадовський та Чаплинський[7].

Тваринництво є важливою галуззю економіки Херсонської області, воно забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Основну частину поголів'я регіону складають: велика рогата худоба, свині та птиця. Значно меншу частку у галузі займає кролярство та бджільництво.

Проте у період з 2013 по 2017 роки у регіоні спостерігається негативна динаміка галузі [таблиця 2].

Таблиця 2

Динаміка зміни поголів'я худоби з 2013 по 2017 рік

Рік	Всього	ВРХ	Свині	Коні	Вівці та кози	Птиця	Крол і	Бджолосім' ї
2013	8393845	16157	83561	241	17746	8275679	163	298
2014	9882313	15857	82814	223	17687	9765384	50	298
2015	5505726	16100	79022	174	16497	5393406	125	402
2016	5220384	15607	78264	149	15043	5110869	62	390
2017	4220082	14904	66259	136	12991	4125383	50	359

Складено автором за [8, 9, 10].

Особливо помітно це спостерігається на конярстві, кролярстві та птиці–поголів'я яких, за п'ять років зменшилося в декілька разів. Менш чіткі тенденції до зменшення спостерігаються в поголів'ї великої рогатої худоби, свиней, овець та кіз.

Позитивну динаміку ми спостерігаємо лише в бджільництві, яка порівняно з 2013 роком зростає на 61 бджолосім'ю. Таку тенденцію можна пояснити тим, що для цієї галузі кількість посівів кормових культур не відіграє великого значення, а отже і не впливає на її функціонування.

Така ж динаміка спостерігається і в 2018 році. За розрахунками, в усіх категоріях господарств на 1 січня 2019 року кількість великої рогатої худоби

зменшилась проти 1 січня 2018 року на 2,8% (в т. ч корів на 2,1%), свиней на 13,5%, овець та кіз на 0,7% та птиці на 9,5% [12].

В процесі досліджень було розраховану частку поголів'я в розрізі адміністративних одиниць Херсонської області [рисунок 4].

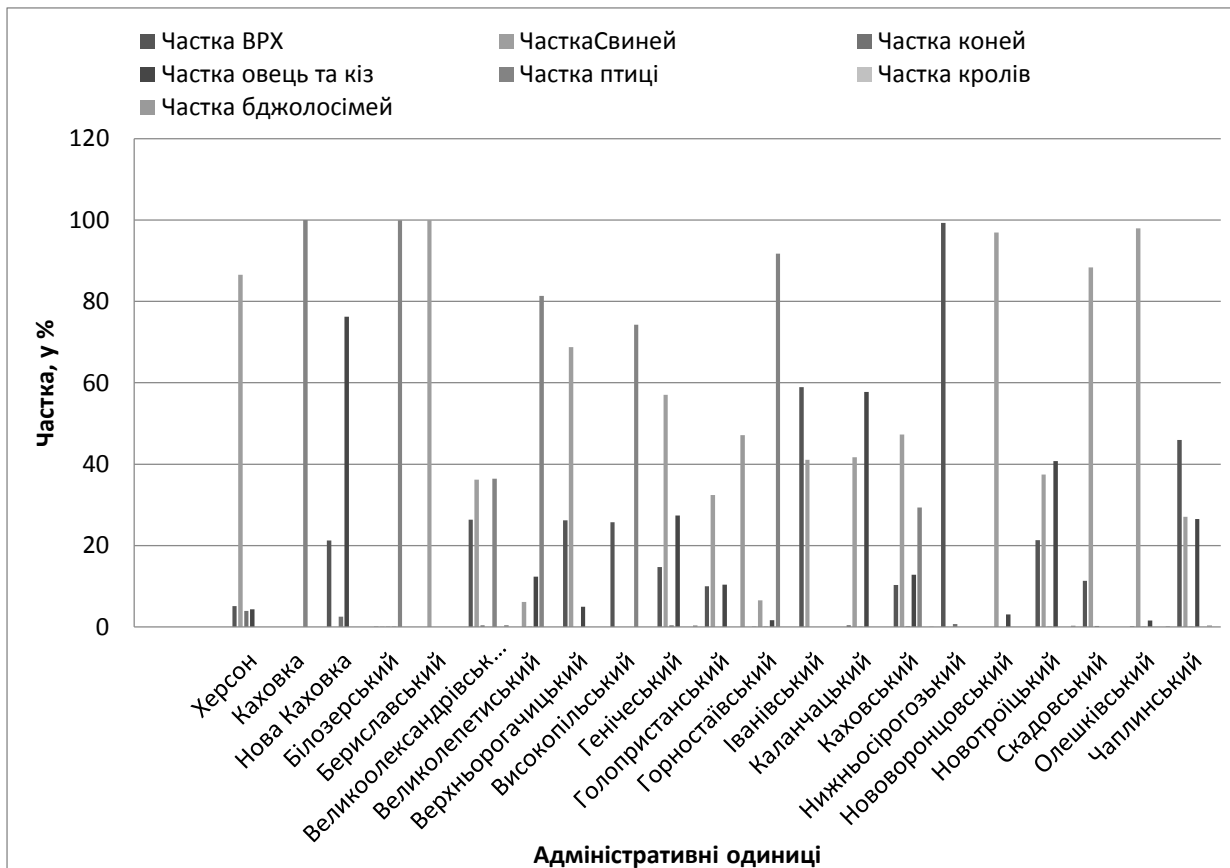

Рис.4. Частка галузей тваринництва по адміністративним одиницям Херсонської області у 2017 році

Складено автором за [10]

Було виявлено, що найбільша частка поголів'я припадає на велику рогату худобу та на свиней. Ці галузі тваринництва добре розвинені майже у всіх районах Херсонської області.

Значно менша частка припадає на конярство, вівчарство, кролярство та бджільництво. Середнього рівня розвитку вони набули лише в деяких районах (рис. 4.).

Доволі висока частка поголів'я припадає на птахівництво, проте воно не набуло значного поширення, і має високий рівень розвитку лише в деяких районах: Білозерський, Горностаївський та Каланчацький.

За результатами розрахунків були складені гістограми територіальної локалізації галузей тваринництва по адміністративних районах Херсонщини.

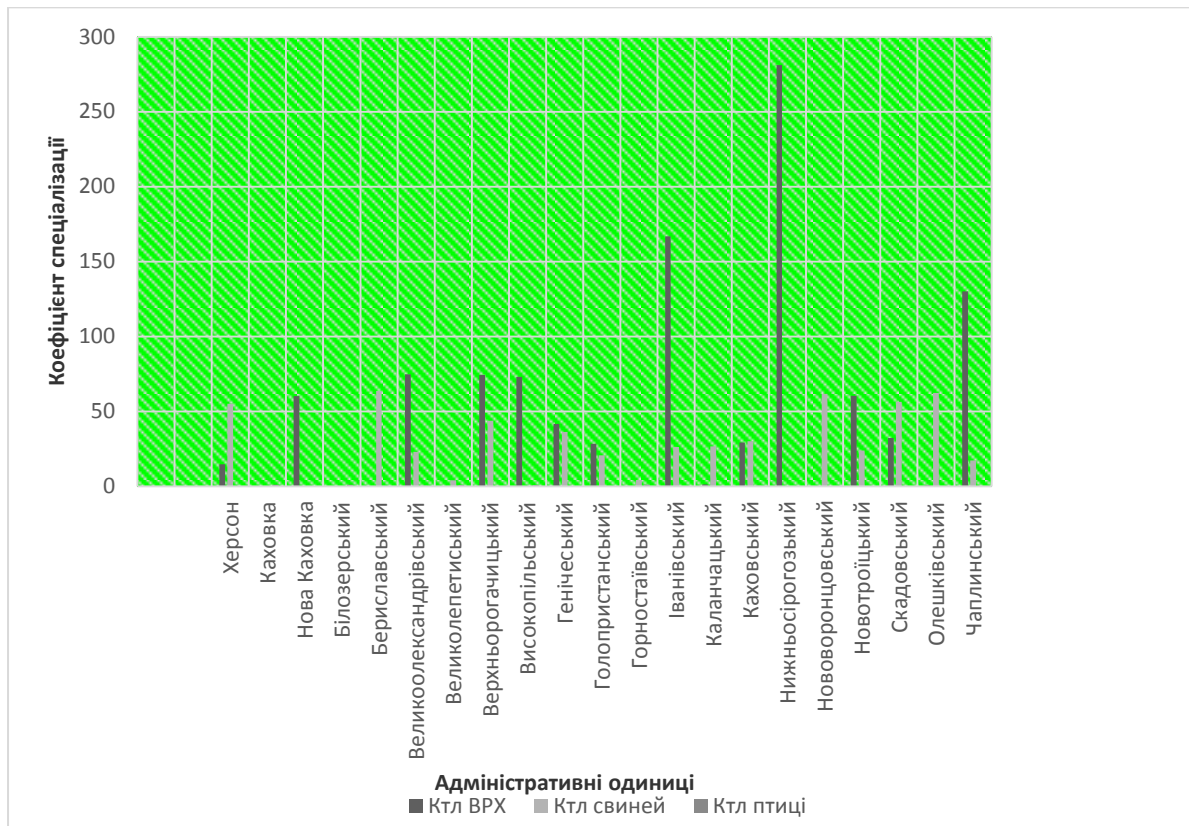

Рис. 5. Коефіцієнт спеціалізації великої рогатої худоби, свиней та птиці по адміністративним одиницям у 2017 році

Складено автором за [10]

За рисунком 5, по адміністративним районам можна виділити наступні райони спеціалізації:

1. *Велика рогата худоба*: Великоолександрівський, Верхньорогачицький, Високопільський, Генічеський, Голопристанський, Іванівський, Каланчацький, Каховський, Нижньосірогозький, Новотроїцький, Скадовський та Чаплинський;
2. *Птиця*: Білозерський та місто Каховка;

3. *Свині*: Бериславський, Великоолександрівський, Великолепетиський, Верхньорогачицький, Генічеський, Голопристанський, Горностаївський, Іванівський, Каланчацький, Каховський, Нововоронцовський, Новотроїцький, Скадовський, Олешківський та Чаплинський.

Дещо інша ситуація в регіоні спостерігається з іншими галузями тваринництва [рисунок 6]. Оскільки вирощування овець, коней та кролів за останні роки дуже сильно скоротилося, то відповідно і спеціалізація цих галузей в районах досить низька.

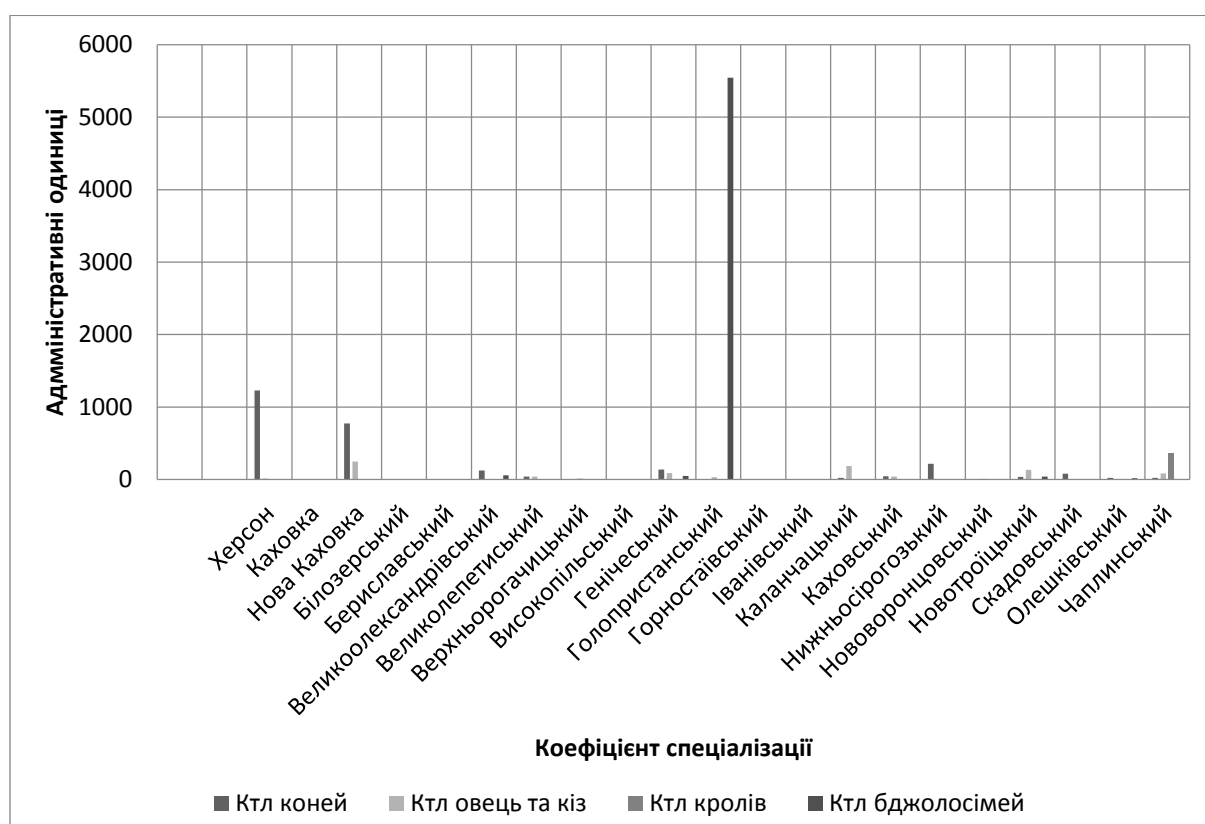

Рис. 6. Коефіцієнти спеціалізації коней, овець та кіз, кролів та бджолосімей по адміністративним одиницям у 2017 році

Складено автором за [10]

Тут теж можна виділити наступні райони спеціалізації:

1. *Конярство*: Великоолександрівський, Великолепетиський, Генічеський, Горностаївський, Каланчацький, Каховський, Нижньосірогоський, Новотроїцький, Скадовський, Олешківський та Чаплинський;

2. *Бджолосiм'я* (галузь, яка стрiмко розвивається): Великоолександрiвський, Генiчеський, Голопристанський, Каховський, Новотроїцький та Олешкiвський;

3. *Вiвчарство*: Чаплинський, Олешкiвський, Новотроїцький, Нововоронцовський, Каховський, Каланчацький, Горностаївський, Голопристанський, Генiчеський, Верхньорогачицький та Великолепетиський;

4. *Кролярство*: Чаплинський.

Отже, тваринництво Херсонщини – є важливим стратегiчним вектором для подальшого розвитку. До найбільш розвинених його напрямiв слiд вiднести: скотарство, свинарство та птахiвництво.

Проте останнiм часом простежується тенденцiя до зниження поголiв'я. Це негативно позначається не лише на добробуту населення, але й на економiцi регiону вцiлому.

Основною проблемою, яка впливає на зниження частки тваринництва, є зменшення частки посiвiв кормових культур, що негативно впливає на кормовиробництво. Тому дуже важливим напрямком вирiшення негативноi динамiки тваринницької галузi стане поступове нарощення та стабiлiзацiя частки посiвiв кормових на рiвнi попереднiх рокiв[12, с. 73 - 75].

В процесi дослiдження, ми дійшли висновкiв, що рослинництво та тваринництво є головними галузями економiки Херсонської областi. Проте розвиток сiльського господарства за роки аграрних трансформацiй у всiх категорiях господарств та галузях, мав негативнi тенденцiї, щодо скорочення сiльськогосподарського виробництва. Тому дуже важливим кроком, на сучасному етапi розвитку України буде впровадження заходiв щодо полiпшення умов для сталого розвитку сiльського господарства на всiх територiальних рiвнях.

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансованi та взаємозв'язанi структурнi перебудови усiх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливиших досягнень науково-технiчного прогресу, свiтового досвiду, найбільш прогресивних форм економiки i органiзацiї

виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Пріоритетність розвитку агропромислового сектору Херсонщини і його провідних галузей дасть можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість - сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними товарами.

Список використаних джерел:

1. Бабенкова О. О. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Херсонській області. Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області. – 2016. – С. 194.
2. Богадьорова Л.М. Особливості та фактори розвитку особистих господарств населення Херсонської області // Географія і сучасність. Зб. наук. праць Націон. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова. – К.: Вид-во Націон. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова, 2005. – Вип.14. – С.147-154.
3. Географія Херсонщини: Навчальний посібник / І. О. Пилипенко, Д. С. Мальчикова, О. М. Єрмакова. – Херсон: ПП Вишемирський, 2007. – 221 с.
4. Бабенкова О. О. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Херсонській області. Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області. – 2013. – С. 194.
5. Бабенкова О. О. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Херсонській області. Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області. – 2015. – С. 194.

6. Бабенкова О. О. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Херсонській області. Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області. – 2017. – С. 194.
7. Мельниченко С. Г. Аналіз динаміки розвитку рослинництва Херсонщини. Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. – 2019. – №11. – С. 109 – 113.
8. Виробництво продуктів тваринництва і чисельність поголів'я худоби та птиці в господарствах Херсонської області за 2014 рік. // Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області.
9. Виробництво продуктів тваринництва і чисельність поголів'я худоби та птиці в господарствах Херсонської області за 2016 рік. // Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області.
10. Виробництво продуктів тваринництва і чисельність поголів'я худоби та птиці в господарствах Херсонської області за 2017 рік. // Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Херсонській області.
11. Державна служба статистики України. Головне управління статистики в Херсонській області. 2019. URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/publikatsiji/503-pres-vipuski/silske-gospodarstvo/7114-pres-vipusk-tvarinnitstvo-khersonskoji-oblasti-u-2018-rotsi-poperedni-dani-23-01-2019.html>.
12. Мельниченко С. Г. Регіональний просторово-часовий аналіз тваринництва Херсонщини. Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції // Міжнародні та регіональні системи: актуальні питання міжнародних відносин і регіональних студій. – 2019. – С. 73 – 75.